

Oudejaarsdag en Nieuwjaar

*Geniet stil en tevreden,
den blijden zonnigen dag,
gij weet niet of hier beneden,
een ander zo volgen mag.*

Oudejaarsdag, een dag als andere dagen, maar toch is het of alles anders is, met het vooruitzicht op een nieuw begin, van een lang jaar dat weer voor ons ligt.

Zo leeft men in de kinderjaren helemaal in de toekomst, die ons zo verwachtingsvol toelacht.

Op oudejaarsdag was het werk op het land wel bijna afgelopen, al weet ik nog wel dat Vader die dagen nog weleens een akker late rogge zaaide. Men zei altijd, dat dit nog kon tot Sunt Peter (22 Februari). De rogge zaaide men uit het zaaischepel met de hand.

Op oudejaarsdag haalden wij kinderen de pistooltjes en de pleerdupkes voordedag uit het kabinet, waar ze waren opgeborgen. Voor de tijd kregen we ze niet in handen, dat mochten we niet.

Latere jaren toen we groter werden kregen we van die zogenaamde hondepistolen, en later de rotjes. Dan kwamen de jongens van Gerritsen langs de deur of we nog 'schietgerei' moesten hebben.

Op oudejaarsdag of een dag daarvoor, bakte Moeder poffertjes boven het vuur in de keuken. Grootvader, of Vader moesten dan thuis zijn, als mogelijk de vlam eens in de olie sloeg.

Oudejaarsavond gaan we ook weleens mee naar de kerk, die dan stampvol is. Op oudejaarsavond heerst er altijd een bijzondere sfeer in de kerk, ook door de verlichting met de kaarsen. Hoe geheel anders lijken de gezichten, als ze nu door de glans der kaarsen beschenen worden.

Hoe buigt zich het hoofd van de oude grijze boer in oprechte devotie in het gebed, hoe luistert hij aandachtig als straks Psalm 90, de oudejaarspsalm gelezen wordt. Deze spreekt de ouden van dagen zo bijzonder aan over de vergankelijkheid van dit leven. Voor de boer zich in postuur zet eer de preek begint, legt hij vast twee centen voor zich op de bank, voor als ze straks met de buul rondgaat.

Hoe steken in het schemerdonker van de kerk de witte mutsen af van de vrouwen en de ontluikende maagden, waar wij graag heimelijk naar kijken. Plechtig klinkt in de tussenzang, als men met lange uithalen het oudejaarsgezang zingt, gezang 160:

*Uren, dagen, maanden, jaren,
vliegen als een schaduw heen,
ach wij vinden, waar wij staren,
niets bestendigs hier beneen.*

*Op den weg die wij betreden,
staat geen voetstap, die beklijft,
al het heden wordt verleden,
schoon 't ons toegerekend blijft.*

Wat is het stil in de kerk als later in het gebed zij herdacht worden, die het afgelopen jaar uit de gemeente zijn heengegaan. Er wordt vaak een zakdoek voor de dag gehaald, of hoort men een onderdrukte snik.

Hoewel ons anders de kerkdienst wel wat lang duurt, vinden wij het nu haast jammer als het amen is uitgesproken en de kerk langzamerhand leegstroomt. Als wij dan later achter elkaar met de andere kerkgangers over het pad door Holterbroeks stege naar huis terugkeren klinken de stemmen gedempt in de donkere winteravond. Sommigen met de klumpkes aan, vanwege de slechte zandwegen, en enkelen met een luchtje (lantaarntje) om nog iets te kunnen zien in het donker. Als wij dan dicht bij huis komen, zien wij nog iets van het lamplicht schijnen door het uitgesneden hartje in het venster, dat ons als verlokkelijk toeschijnt en iets uitstraalt van de huiselijkheid zoals men die nergens anders ter wereld vind.

Als wij dan thuiskomen, is de gebruikelijke vraag: "Was er vulle volk in de karke?" We antwoorden: "Joa de karke zat helemoal vol." Op oudejaarsavond ging iedereen, ook die gewoonlijk weinig kwamen, naar de kerk, alsof ze het aan 't eind nog goed wilden maken.

We drinken nog koffie met een paar pufkes en gaan wij nog even naar buiten. Zo hier en daar wordt er geschoten. We horen in de verte in de waterhoek al gezang, waarmee men het oudejaar op luidruchtige wijze uitviert. Dan gaan we naar bed met de gedachte, morgen een nieuwjaar.

Nieuwjaarsmorgen is iedereen er op uit om de ander stilletjes niejoar of te winnen (gelukkig nieuwjaar toe te wensen). Daarna moeten wij nodig naar buiten, om een paar keer te schieten, binnen mag dat niet.

De kerkdienst die toen nog geregeld op nieuwjaarsdag werd gehouden, was bij lange na niet zo druk bezocht als op oudejaarsavond. Ik weet nog dat Vader een keer terugkwam, en vertelde dat toen ze in de kerk zaten, ze een ontploffing hadden gehoord, even later was de smid binnen gekomen, achter in de kerk, en had gezegd: "Schei maar uut, bie Fuick steet de boel in brand." Allen waren de kerk uitgegaan om te kijken, maar het was meegevallen. Het vuurwerk in de winkel was door een of andere oorzaak ontploft, wat veel rook veroorzaakte. Het vuur was gauw geblust. Ze gingen allemaal terug en de dienst werd voortgezet.

Na de middag komen wij kinderen bij elkaar om rond te gaan, nieuwjaar wensen in de buurt. Nieuwjaar had bij ons in de buurt niet zoveel te betekenen. De ouderen gaan later een keer rond. In sommige buurtschappen met veel jonk volk is dat heel anders. Ik herinner mij nog zeer goed, een zeer droevig voorval hier niet zo ver vandaan. Op een donkere nieuwjaarsavond liep een jongen in een kolk met water. Hij was doornat, maar liep tesamen met de anderen de hele avond door. Spoedig daarop kreeg hij longontsteking, waaraan hij is gestorven.

Wat een ontzettende slag moet dit zijn geweest voor de ouders, als men zo onder de invloed van drank en met de onbezorgdheid de jeugd eigen, zo als het ware het leven op het spel zet.

Dit aanzijn zal u ras begeven,

o mens, gebruik het wijs,

het heeft verknocht,

aan 't volgend leven,

een eindeloze prijs.